

that prepare students for the decision of the communicative tasks, the mastery of strategies of speech behavior in different social contexts of the future professional activity.

It is concluded that European trends in the development, integration and unification of the forms, contents and levels of foreign language education significantly affect strategic objectives, didactic principles and technologies of professional-pedagogical activity of the modern teacher of a foreign language. In accordance with the leading provisions of these documents and emerging priorities of national language and education policy in Ukraine, the problem of improving the professional competence of foreign languages teachers of the Polytechnic University in the direction of formation of students' cross-cultural communication skills requires further research

The prospects for further research constitute the issues of the organization of future specialists' foreign language education in higher technical institutions by means of student-centered and autonomous learning.

Key words: *foreign language training of students, competence approach, professional competence of a foreign language teacher, formation of the skills of cross-cultural interaction, student-centered training.*

УДК 378+377.35+37.091.113+001.891.54

В. В. Візнюк

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглядається експериментальна модель формування професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів, зокрема, з'ясовано значення понять «надійність», «модель» та «моделювання». Встановлено структуру моделі, яка містить мету, етапи, педагогічні умови та засоби їх реалізації, компоненти, рівні сформованості та результат сформованості професійної надійності майбутнього фахівця. Висвітлено етапи реалізації моделі: інформаційно-мотиваційний, практично-орієнтовний, самостійно-діяльнісний. Розглянуто комплекс педагогічних умов та засоби їх реалізації в контексті формування професійної надійності. Перспектива подальшого дослідження вбачається в перевірці ефективності впровадження моделі.

Ключові слова: *керівник навчального закладу, надійність, модель, етапи, педагогічні умови, засоби реалізації, настанова, зміст навчання, саморозвиток.*

Постановка проблеми. Нові вимоги до підготовки молодих фахівців у сучасному українському суспільстві полягають, насамперед, у формуванні особистості, яка спроможна не тільки опанувати нові професійні знання та вміння, а й здатна стабільно, безпомилково й ефективно здійснювати власну професійну діяльність. Підготовка майбутніх керівників навчальних закладів в умовах магістратури, які здатні поєднувати потреби державного стратегічного управління з сучасними інтересами освіти і народного господарства, є основним завданням вищих навчальних закладів, які проводять підготовку зазначених фахівців.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження в галузі професійної надійності свідчать, що науковці широко застосовують проблему надійності: пріоритет належить технічним наукам (А. Губинський,

В. Кобзев, Д. Ллойд та інші), надійність спортсменів (Ю. Блудов, А. Вендрих, В. Плахтійенко та інші), у психологічному (В. Бодров, Б. Ломов, В. Небиліцин та інші), у педагогічному (В. Гладкова, Н. Коломінський, В. Корнещук, О. Осадчук, Т. Лучанова та інші). Проте окреслено коло ідей і положень не стосуються магістерської підготовки керівників навчальних закладів.

Мета статті – розкриття сутності та змісту побудови моделі професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів.

Методи дослідження. Моделювання є одним із методів наукового дослідження, яке широко використовується в педагогіці й за своєю природою є інтеграційним, оскільки дозволяє в педагогічному дослідженні об'єднати емпіричне і теоретичне, тобто поєднувати в ході вивчення педагогічного об'єкта експеримент з побудовою логічних конструкцій і наукових абстракцій.

Виклад основного матеріалу. В Україні підготовка майбутніх керівників установ та організацій в сфері освіти здійснюється на підставі таких нормативно-правових документів: Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Галузевий стандарт вищої освіти України, освітньо-кваліфікаційна характеристика магістранта за спеціальністю специфічних категорій «Управління навчальним закладом» та інші.

Освітньо-професійна програма магістерської підготовки майбутніх керівників навчальних закладів відповідає їх освітньо-кваліфікаційній характеристиці та складається з двох частин: освітньої та науково-дослідної. Освітня частина магістерської підготовки містить професійно-орієнтовану гуманітарну й соціально-економічні підготовки, а також загально-освітню підготовку, яка орієнтована на поглиблене розуміння професійних проблем. Науково-дослідний напрям передбачає підготовку та публічний захист магістерської кваліфікаційної роботи.

Формування професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів в умовах магістратури стає необхідним, оскільки висока ефективність діяльності навчального закладу забезпечується шляхом якісного керівництва всіма напрямками роботи закладу освіти, що включає: чітку та якісну організацію навчально-виховного процесу; стабільне забезпечення адміністративно-господарської роботи; сприяння успішній роботі та творчому зростанню педагогічного колективу; формування та забезпечення високого рівня підготовки контингенту майбутніх учителів.

Розглянемо тлумачення феномену «надійність». Найчастіше цей конструкт пов'язують із безвідмовністю, безпомилковістю, стійкістю, тобто з особливим станом людини. Довідкова література свідчить, що існує різне визначення поняття «надійність»: властивість, якість надійного. «Надійний – який викликає повне довір'я, на якого цілком можна покласти; який відповідає своєму призначенню; який забезпечує досягнення мети; перевірений» [1, 558]. Таке визначення стосується властивостей і якостей як предмета, так і людини.

Класична теорія надійності виникла в середині ХХ століття та вивчала закономірності виникнення відмов – подій, що полягають у порушенні працездатного стану виробів. Проте, згодом інтерес до проблеми надійності почав проявлятися і в природничих і гуманітарних науках. Інженерна психологія вперше дослідила професійну надійність діяльності фахівця.

У сучасних педагогічних дослідженнях професійна надійність майбутнього фахівця розглядається переважно як особливий стан людини, що визначається відповідністю її діяльності необхідному стандарту якості професійної праці. Отже, професійна надійність має бути притаманна майбутнім керівникам навчальних закладів і є необхідною умовою ефективності процесу професійного становлення майбутнього фахівця.

За результатами теоретичного дослідження й констатувального експерименту було побудовано модель формування професійної надійності майбутнього керівника навчального закладу. Як відомо, модель (від лат. *modulus* – міра, зразок, норма), у логіці і методології науки – аналог (схема, структура, знакова система) певного фрагменту природної або соціальної реальності, породження людської культури, концептуально-теоретического утворення і т. ін. – оригіналу моделі. Моделювання – метод дослідження об'єктів пізнання на їх моделях; побудова та вивчення моделей реально існуючих предметів і явищ (органічних і неорганічних систем, інженерних пристроїв, різномірних процесів – фізичних, хімічних, біологічних, соціальних) і конструйованих об'єктів для визначення або покращення їх характеристик, раціоналізації способів їх побудови, керування ними тощо [2, 381–382].

Під експериментальною моделлю формування професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів у процесі професійної магістерської підготовки розуміємо структуру, яка містить мету, етапи формування досліджуваного феномену, компоненти досліджуваного конструкту, педагогічні умови, засоби реалізації, рівні сформованості та результат (див. рис. 1).

Метою навчально-виховного процесу є формування професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів у процесі фахової магістерської підготовки, що передбачає реалізацію визначених педагогічних умов, які впливають на розвиток компонентів професійної надійності (мотиваційного, когнітивно-операційного, особистісного).

У дослідженні було виокремлено три етапи реалізації запропонованої моделі формування професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів у процесі професійної магістерської підготовки: інформаційно-мотиваційний, практично-орієнтовний, самостійно-діяльнісний.

Інформаційно-мотиваційний етап був скерований на ознайомлення магістрантів із проблемою професійної надійності; залучення їх до оволодіння науково-теоретичними та практичними знаннями, уміннями, навичками з досліджуваної проблеми.

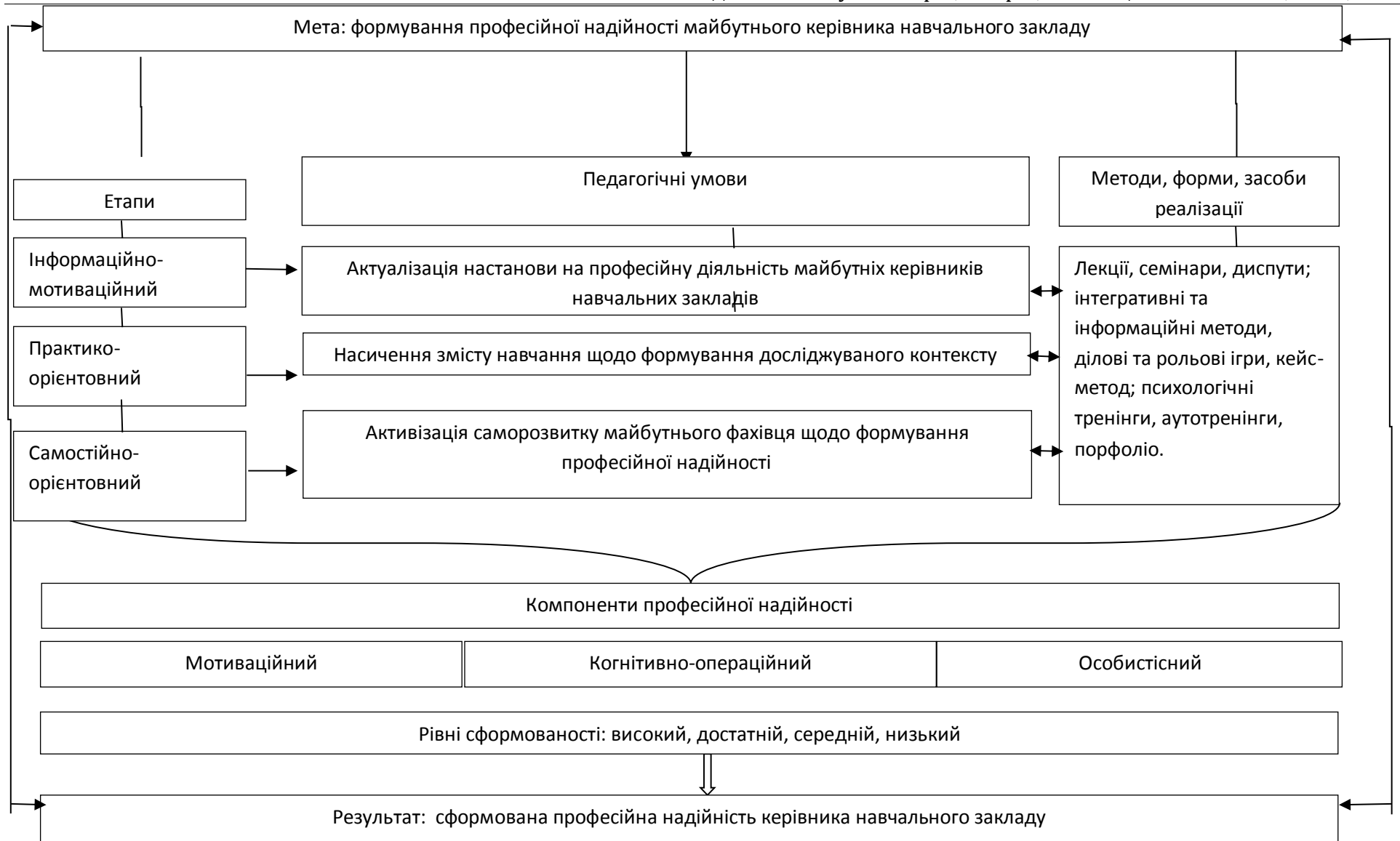

Рис. 1. Модель формування професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів

Організаційними формами роботи даного етапу виступали лекції, семінари, дискусії, захист рефератів, що передбачали ознайомлення магістрантів із основними поняттями, сутністю професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів.

Другий, практично-орієнтовний, етап формування професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів спрямовувався на збагачення та розширення професійних знань, умінь і навичок, формування нових понять і способів дій щодо організації самостійної роботи магістрантів за допомогою проведення різноманітних вправ, рольових ігор, вирішення управлінських ситуацій, що спрямовані на інтерпретаційну діяльність і наближені до майбутньої професійної діяльності.

Самостійно-орієнтовний етап мав за мету актуалізацію саморозвитку майбутнього фахівця щодо формування професійної надійності і був спрямований на виконання самостійної роботи магістрантами, у ході якої вони виконували психологічні тренінги, складання портфоліо, вправи із саморозвитку професійних якостей, необхідних для керівника навчального закладу.

Процес формування професійної надійності майбутнього керівника навчального закладу буде проходити більш успішно, якщо впровадити такі педагогічні умови: актуалізація настанови на професійну діяльність майбутніх керівників навчальних закладів; насичення змісту фахової підготовки щодо формування досліджуваного конструкту; активізації саморозвитку магістрантів у контексті формування професійної надійності.

Актуалізація настанови на професійну діяльність майбутніх керівників навчальних закладів передбачає формування інтересу до здійснення керівницької діяльності, бажання досягти успіху у професії, потребу в реалізації власного творчого потенціалу, прагнення до самовдосконалення і саморозвитку.

Від настанови на професійну діяльність залежить активність навчальної діяльності студента та його ставлення до обраної професії. Настава на професійну діяльність є важливою під час навчання у вищому педагогічному навчальному закладі: при вивченні фахової літератури, на лекційних і семінарських заняттях, у процесі педагогічної практики.

Реалізація цієї педагогічної умови здійснювалася за допомогою лекційних та практичних занять спецкурсу «Формування професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів», який передбачав виконання завдань із самостійної та індивідуальної роботи.

Вибір другої педагогічної умови – «насичення змісту фахової підготовки щодо формування досліджуваного конструкту» – зумовлений тим, що, на нашу думку, зміст навчання майбутнього керівника навчального закладу щодо формування професійної надійності має включати: поглиблені знання в галузях психології та педагогіки; висвітлення особливостей управлінської діяльності в закладах освіти; розширення теоретичних знань, практичних

умінь та навичок у сфері менеджменту організації, основ теорії конфліктів та методології організації роботи працівників.

Реалізація даної педагогічної умови забезпечується шляхом застосування в навчальному процесі таких методів: бесіди – за допомогою вдало поставлених питань викладач спонукає магістрантів до відтворення набутих міжпредметних знань та можливості самостійно робити висновки на основі засвоєного навчального матеріалу; лекції – передбачають ознайомлення магістрантів з особливостями управлінської діяльності та економіко-правової специфіки галузі освіти; метод проекту – організація процесу навчання, за якою студенти набувають теоретичних знань та практичних умінь і навичок у ході планування й виконання педагогічних, навчально-виховних, науково-методичних та управлінських завдань.

У якості третьої педагогічної умови ми розглядали активізацію саморозвитку магістрантів у контексті формування професійної надійності. На нашу думку, майбутній керівник навчального закладу буде спроможний якісно та стабільно виконувати свої функціональні обов'язки за умови постійного професійного саморозвитку. Активізація саморозвитку для магістранта означає наступне: усвідомлене цілеспрямоване виховання себе як професіонала, тобто самостійне вдосконалення своїх професійних знань, умінь, навичок та особистісних якостей, які забезпечуватимуть ефективну, стабільну та безпомилкову професійну діяльність.

Налаштування на саморозвиток майбутніх фахівців здійснюється за допомогою впровадження в навчальний та позанавчальний процес таких форм та методів навчання: теоретичні та науково-практичні семінари, індивідуальні консультації та допомога у складанні індивідуальної програми саморозвитку, ділові та рольові ігри, спеціальні соціально-психологічні тренінги для корекції та набуття професійно важливих якостей.

Зауважимо, що визначені педагогічні умови розглядалися нами в комплексі, оскільки всі вони впливають на процес формування професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів у процесі магістерської підготовки.

Отже, поетапна реалізація експериментальної моделі та комплексне застосування й реалізація педагогічних умов впливали на формування визначених компонентів професійної надійності (мотиваційного, когнітивно-операційного, особистісного), наявність показників яких слугували критеріями визначених рівнів (високого, достатнього, середнього, низького) рівнів сформованості професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Результатом реалізації експериментальної моделі є сформованість професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів. Перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо в перевірці

ефективності впровадження моделі у процес навчання шляхом порівняння одержаних результатів рівнів сформованості професійної надійності на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
2. Немов Р. С. Психология : словарь-справочник : в 2 ч. / Р. С. Немов. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – Ч. 2. – 352 с.

РЕЗЮМЕ

Визнюк В. В. Экспериментальная модель формирования профессиональной надежности будущих руководителей учебных заведений.

В статье рассматривается экспериментальная модель формирования профессиональной надежности будущих руководителей учебных заведений, в частности, выяснено значение понятий «надежность», «модель» и «моделирование». Установлена структура модели, которая включает цель, этапы, педагогические условия и средства их реализации, компоненты, уровни сформированности и результат сформированности профессиональной надежности будущего специалиста. Освещены этапы реализации модели: информационно-мотивационный, практически-ориентировочный, самостоятельно-деятельностный. Рассмотрен комплекс педагогических условий и средств их реализации в контексте формирования профессиональной надежности. Перспективой дальнейшего исследования будет проверка эффективности внедрения модели.

Ключевые слова: *руководитель учебного заведения, надежность, модель, этапы, педагогические условия, средства реализации, установка, содержание обучения, саморазвитие.*

SUMMARY

Viznyuk V. Experimental model of the formation of professional reliability of future heads of education institutions.

The article reveals the actual problem of experimental model of the formation of professional reliability of future heads of education institutions. In this article the specifics of the professional training of future heads of education institutions in the conditions of magistracy was revealed. The emphasis is made on the concepts of "reliability", "model" and "modeling".

Therefore, of modeling method in research of development of education system is used. Much attention is paid to the structure of the model. In the building the following components have been defined: the main stages, pedagogical conditions, forms, methods and innovative technologies, components, the levels and final result of a presented model building which is formation of professional reliability of future heads of educational institutions.

The special attention is paid to the stages of the implementation of the model: information and motivation, practically-oriented, self-activity. Pedagogical conditions of the professional training are specified. It is proved, that attitude is one of the conditions for the professional-pedagogical training of future heads of education institutions in pedagogical institution of higher education. It is proved that the attitude in professional training is crucial for the desire to succeed in careers of future heads of education institutions. It is necessary in training of professional reliability of future heads of education institutions to generate student's interest to future profession, to demonstrate the goals and objectives of this professional activity.

It is proved, that the saturation of learning content is one of the conditions for the professional-pedagogical training of future heads of education institutions. In conclusion the

author states that in order to prepare students for professional careers in the future the active methods of teaching at the university are used. It is determined that training should be aimed at self-development and self-realization of future heads of education institutions. It is proved, that self-development is one of the conditions for the professional-pedagogical training of future heads of education institutions in pedagogical institutions of higher education. The article throws lights on structural components of professional reliability of future heads of education institutions: motivational, cognitive-operational, personal.

In further research there will be tested the efficiency of the model of formation of professional reliability of future heads of education institutions.

Key words: *head of an education institution, reliability, model, stages, pedagogical conditions, means of implementation, training content, self-development.*